הא דאדכר (אחר) [בתר] שומע תפלה. אז ולמי ממזירין אותו מיהו אם לא עקר רגליו אינו צריך לחזור לראש ולא לברכת השנים אלא חוזר לשומע תפלה וכן משמע בירושלמי פ' אין עומדין דקאמר אם לא שאל בברכת השנים ממזירין אותו ולהיכן חוזר ר' שמעון בשם ר' יוחנן אמר בר"ח אם עקר רגליו חוזר לראש ואם לאו חוזר לעבודה ה"נ אם עקר רגליו חוזר לראש ואם לאו חוזר לשומע תפלה אלמא משמע בהדיא דאינו חוזר אלא לשומע תפלה כי לא עקר רגליו מיהו הירושלמי פליג[א] אגמרא דידן בגבורות גשמים דהכא קתני לא הזכיר גבורות גשמים ממזירין אותו ולא קאמר לאומרו בשומע תפלה וירושלמי קאמר אם לא שאל בברכת השנים אומרה בשומע תפלה ולכוותא אם לא הזכיר גבורות גשמים בתחיית המתים מזכיר בשומע תפלה ומה אם שאלה שהיא מדומה אומרה בשומע תפלה הזכרה שהיא מרוח לא כ"ש אלמא דבהדיא איתא התם דחוזר בגבורות גשמים לשומע תפלה ואפשר להיות שהגמרא שלנו לא משא לפרשו משום הקל ומומר כדאיתא בירושלמי והא דקתני לא הזכיר גבורות גשמים ממזירין אותו איירי שלא הזכיר כלל בשומע תפלה והא ליתא דהא במסקנא מוקי הא' מימרא בנזכר קודם שומע תפלה משום פירכא דשאלה וירושלמי קאמר היה עומד בטל והזכיר של גשם ממזירין אותו פי' בימות הקיץ ופריך והא תניא בטל וברוחות לא מייבו חכמים להזכיר והכי פריך כי היכי דאם לא הזכיר כלל מטל אינו עיכוב ואם היה רוצה להזכיר מזכיר ה"נ אם עמד בטל והזכיר של גשם אין לומר דלא גרע מלא הזכיר טל כלל ומשני דלא דמי ההוא דמקל ומגלי לההוא דמגלי ולא מקל פי' מקלל לומר אינו דומה כשעומד בטל והזכיר של גשם שהוא סימן קללה למי שאינו מזכיר כלל לא טל ולא גשם שאינו מקלל וכן הלכה למעשה שאם עומד בשל טל והזכיר של גשם דממזירין אותו ואם לא הזכיר משמיהם כלל אין ממזירין אותו והדר קאמר ירושלמי קתי בגשם והזכיר בשל טל אין ממזירין אותו ופריך מהכא והתניא אז שלא הזכיר גבורות גשמים ממזירין אותו ומשני הא דאדכר הא דלא[ד] אדכר הא דלא אדכר לא טל ולא מטר לכך ממזירין אותו הא דהזכיר של טל ומטר ולא נהירא דפשיטא אם הזכיר שניהם דאין ממזירין אותו ואם לא הזכיר כלל פשיטא דממזירין אותו אלא ודאי יש לפרש הא דאדכר טל הא דלא אדכר כלל לא טל ולא מטר לפיכך ממזירין אותו אבל אם הזכיר טל אף בימות הגשמים אין ממזירין אותו לכך יש בני אדם שאומרים כל שעה טל מתוך שהם רגילים אם כן בימות הגשמים אם שכח מוריד הגשם אין ממזירין אותו: **טעה** ולא הזכיר של ראש חדש בעבודה חוזר לעבודה. והבלכות גדולות פי' דוקא ביחיד אבל בצבור אינו חוזר מפני ששומעה מש"ל משיהו צריך לדקדק מפי החזן כל אות ואות של תפלה אע"פ שהוא בקי דהא אמרינן בראש השנה (פ"ד דף לד:) כשם שמוציא את שאינו בקי כך מוציא הבקי ואע"ג דאמרינן התם לא פטר רבן גמליאל אלא העם שבשדות משום דאינשי טרידי אבל [ה]טעה לא יש לומר היינו אלא התפלל כלל אבל היכא שהתפלל כבר לא חשבינן ליה כאילו לא התפלל כלל וה"ה לכל דבר שאמרו מחזירין אותו לבורא מרגלא ועד סוף נפיק והדר ר"מ פסק דוקא שכח להזכיר של ר"ח אבל שכח ברכה שלמה מחזירין אותו ואינו יוצא בשמיעתו משליח צבור (וע"ע תוס' ר"ה לד: ד"ה קן): **איבא** דאמרי אמר רב נחמן וכו'. רב אלפס פסק כאיכא דאמרי דברגיל לומר תחנונים ולא עקר רגליו אינו חוזר לראש ואם אינו רגיל גם כי לא עקר רגליו חוזר לראש ואם עקר גם כי רגיל לומר תחנונים כמו אלהי נצור לשוני חוזר לראש:

כל שאינו יכול לומר תחנונים. פי' ר"ח דאם יכול לומר לשון תחנונים אפי' עליו כמשא הוי תפלה מעליא דלא בעינן אלא לשון תחנונים בלבד: והיכי

עין משפט נר מצוה

נד א ב מיי' פ"י מהל' תפלה הלכה י סמג עשין יט עוש"ע או"ח סי' תכב פסיק ו [ועור או"ח סי' קיד]:

נה ג ד מיי' פ"ד שם הלכה טז סמג שם עוש"ע או"ח סימן לא פסיק ג:

נו ה מיי' פ"ג שם הל' ד סמג שם עוש"ע או"ח סי' קיט פסיק ו וכפי' רלג פסיק ו:

נז ו מיי' פ"ד שם הל' יט סמג שם עוש"ע או"ח סי' קי פסיק ג:

נח ז מיי' פ"ו מהלכות דעות הלכה ד וס"ב הלכה ג:

ח [מיי' פ"ה שם הל' ג.]: נט ט י מיי' פ"י מהל' ברכות [הל' כה] [ע"ש ולא תמצא הכ"ש סי' קי סמה על הרמב"ם שהשמיט] סמג עשין (כז) [יט] עוש"ע או"ח סימן קי פסיק ד:

רבינו חננאל

הא דאדכר לבתר שומע תפלה. ירושלמי: אם לא הזכיר גשמים בתחיית המתים ולא שאלה בברכת השנים מחזירין אותו, היכן הוא חוזר בו ויהיה כמו שאמר בראש חדש אם עקר את רגלו חוזר בתחלה, ואם לאו חוזר לעבודה, והכא אם עקר את רגליו חוזר בתחלה, ואם לאו לאו לשומע תפלה. ואסיקנא לא הזכיר שאלה בברכת השנים אומרה בשומע תפלה, אם נזכר בעבודה או בהודאה או בשים שלום, חוזר ומזכיר בשומע תפלה. ואם סיים תפלתו, אם רגיל לומר תחנונים אחר תפלתו כל זמן שלא עקר רגליו מזכיר בשומע תפלה. ואם אין רגיל חוזר לראש ואע"פ שלא עקר רגליו. וכן אם לא הזכיר של ראש חדש ונזכר בהודאה או בשים שלום חוזר לעבודה, ואם סיים כמו שפירשנו חוזר לראש. והיינו יחיד שיתפלל שלא עם הצבור, אבל עם הצבור מפני טורחם שלא ימתינוהו עד שישלים תפלתו, לא הטריחוהו לחזור כדקאמר תלמודא בציבור שאני.

מסורת הש"ס

תורה אור השלם

1. יִרָאוּךָ עִם שָׁמֶשׁ וְלִפְנֵי יָרֵחַ דּוֹר דּוֹרִים:
תהלים עב ה

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה כמנהג וכו' יש מוכחי הכ"ל ואחר כך מתמהל הדבור מי שאינו אומר בלשון תחנונים. מי שאינו: (ב) ד"ה לתדם וכו' קבע בהיום ק: (ג) ד"ה ירלוך וכו' תפלת יולר. נ"ב ע' לעיל ד' ט ע"ב פירש"י דקאי אקס"ש: (ד) תוס' ד"ה הא לאדכר וכו' דלא אדכר לא מל פירוש הא דלא אדכר לא מל ולא מעבר לכך ממזירין אותו הא דאדכר להזכיר:

הגהות הגר"א

[א] גמ' (כ"ל שמע שועת עמך ישראל ועשה מהרה בקשתם בא"י ש"ם) תפ"מ ו"ב בתוספתא ב"ג לה: [ב] שם לי מחסורה. נ"ב והטוב בעיני עשה. גילקת כ"ר"ף וכתב"ם ולא"ש: [ג] שם ותמכני לשלום. נ"ב ותמזילני לביתי לשלום: [ד] שם (ותשלח ברכה בתעשה ידי) תפ"מ: [ה] שם ובעיני כל רואי. נ"ב כי אתה שומע כו'. טור:

מוסף תוספות

א. בתוס' רי"ש כתב, מיהו לא ידענא אם התלמוד שלנו חולק על הירושלמי.

מוסף רש"י

עם דמדומי חמה. כשהיא אדומה, שחרית אחרי עלה מיד היא אדומה, וערבית סמוך לשקיעתה (שבת קיח:). עם שמש. עם זריחתה (שם). ולפני ירח. קודם אור הירח בעוד השמש לא שקעה (שם).

פחנוניס. כגון אלהי נצור לשוני מרע שאנו אומרים בעמידה אחר תפלה: **אכל אם אינו רגיל.** הוא סיום תפלתו כעקירה אפילו לא עקר: **כמעט.** והיינו לשון קבע. חוק קבוע הוא עלי להתפלל ולריך אני לנאת ידי חובתי (ג): **מי שאינו יכול.** לכוין לבו לשאול צרכיו: **לחדש כה דבר.** בבקשתו והיינו לשון קבע כיוס (ב) כן אתמול כן מחר: **דילמא מטרידנא.** שמא אטעה ולא אדע לחזור למקום שהפסקתי: **שאינו מפפלל עם דמדומי חמה.** והיינו לשון קבע. תפלתו עליו חוק קבוע לנאת ידי חובה ואינו מקפיד לחזר אחר שעת מלוה ועת רצון: **עם דמדומי חמה.** תפלת יולר עם הנץ החמה ותפלת המנחה עם שקיעת החמה: **ירלוך עם שמש.** זו תפלת יולר (ג): **ולפני ירח.** זו מנחה: **לייטי במערבא.** על מי שמשהה תפלת המנחה עד דמדומי חמה שמא תטרף לו השעה ע"י אונס ועבר הזמן: **כבל פרשת העבור וכו'.** כמו פרשת העבור: **אפי' בשעה שאתה מתמלא עליהם עברה לאתה עוברה.** והכי משמע בכל עניני פרשת העבור כגון עברה ד) בעבירה: **יהיו כל לרלונם.** גרוס לפניך לרחם עליהם: **אפי' בשעה שהם עוברים.** ולשון פרשת העבור שהן פורשין לעבירה: **עשה רצונך בשמים.** שאין שם חטא ואין לרונך עליהם אלא לטוב ועבור [ד] שם (ותשלח ברכה בתעשה ידי) תפ"מ: [ה] שם ובעיני כל רואי. נ"ב כי אתה שומע כו'. טור:

מוסף תוספות

א. בתוס' רי"ש כתב, מיהו לא ידענא אם התלמוד שלנו חולק על הירושלמי.

מוסף רש"י

עם דמדומי חמה. כשהיא אדומה, שחרית אחרי עלה מיד היא אדומה, וערבית סמוך לשקיעתה (שבת קיח:). עם שמש. עם זריחתה (שם). ולפני ירח. קודם אור הירח בעוד השמש לא שקעה (שם).

לעבודה. ולא אמרן אלא שאינו רגיל לומר תחנונים אחר תפלתו אבל אם אינו רגיל לומר תחנונים אחר תפלתו חוזר לראש: ר' אליעזר אומר העושה תפלתו קבע וכו': מאי קבע א"ר יעקב בר אידי אמר רבי אושעיא [ג]כל שתפלתו דומה עליו כמשוי ורבנן אמרי [ד]כל מי שאינו אומרה בלשון תחנונים רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו כל שאינו יכול לחדש בה דבר א"ר זירא אנא יכילנא לחדושי בה מילתא ומסתפינא דלמא מטרידנא אביי בר אבין ור' חנינא בר אבין דאמרי תרוייהו כל שאין מתפלל עם דמדומי חמה דא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן [ה]מצוה להתפלל עם דמדומי חמה וא"ר זירא מאי קראה [ו]יראוך עם שמש ולפני ירח דור דורים [ז]לייטי עלה במערבא אמאן דמצלי עם דמדומי חמה מאי טעמא דלמא מיטרפא ליה שעתא: רבי יהושע אומר המהלך במקום סכנה מתפלל תפלה קצרה וכו' בכל פרשת העבור: מאי פרשת העבור אמר רב חסדא אמר מר עוקבא אפי' בשעה שאתה מתמלא עליהם עברה כאשה עוברה יהיו כל צרכיהם לפניך איכא דאמרי אמר רב חסדא אמר מר עוקבא אפילו בשעה שהם עוברים על דברי תורה יהיו כל צרכיהם לפניך ת"ר [ח]המהלך במקום גדודי חיה ולסטים מתפלל תפלה קצרה ואיזה היא תפלה קצרה ר' אליעזר אומר עשה רצונך בשמים ממעל ותן נחת רוח ליראיך מתחת והטוב בעיניך עשה בא"י שומע תפלה ר' יהושע [א] אומר שמע שועת עמך ישראל ועשה מהרה בקשתם בא"י שומע תפלה רבי אלעזר ברבי צדוק אומר שמע צעקת עמך ישראל ועשה מהרה בקשתם בא"י שומע תפלה אחרים אומרים צרכי עמך ישראל מרובין ודעתם קצרה יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתתן לכל אחד ואחד כדי פרנסתו ולכל גויה וגויה די מחסורה [ב] ברוך אתה ה' שומע תפלה אמר רב הונא [ט]הלכה כאחרים אמר ליה אליהו לרב יהודה אחוה דרב סלא חסידא [י]לא תרתח ולא תחטי [יא]לא תרוי ולא תחטי וכשאתה יוצא לדרך המלך בקונך וצא מאי המלך בקונך וצא אמר רבי יעקב אמר רב חסדא זו תפלת הדרך ואמר רבי יעקב אמר רב חסדא כל היוצא לדרך צריך להתפלל תפלת הדרך מאי תפלת הדרך [יב]יהי רצון מלפניך ה' אלהי שתוליכני לשלום ותצעידני לשלום [ג] ותסמכני לשלום ותצילני מכף כל אויב ואורב בדרך ותשלח ברכה במעשי ידי [ד] ותתני לחן לחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואי [ה] בא"י שומע תפלה אמר אביי [יג]לעולם

לישתף

א) שנת דף קיח.; ב) [לקמן לג.: ושם נמנון], ג) תוספפתא פ"ג מ"ש, ד) [וע' רש"ל מהדורי מגדר], ה) [נעיר לא כל"ל וכ"ה שם כת"ש].

הגהות הגר"א

[ו] גמ' (ר"ל שמע שועת עמך ישראל ועשה מהרה בקשתם בא"י ש"ם) תפ"מ ו"ב בתוספתא ב"ג לה: [ז] שם לי מחסורה. נ"ב והטוב בעיני עשה. גילקת כ"ר"ף וכתב"ם ולא"ש: [ח] שם ותמכני לשלום. נ"ב ותמזילני לביתי לשלום: [ט] שם (ותשלח ברכה בתעשה ידי) תפ"מ: [י] שם ובעיני כל רואי. נ"ב כי אתה שומע כו'. טור:

מוסף תוספות

א. בתוס' רי"ש כתב, מיהו לא ידענא אם התלמוד שלנו חולק על הירושלמי.

מוסף רש"י

עם דמדומי חמה. כשהיא אדומה, שחרית אחרי עלה מיד היא אדומה, וערבית סמוך לשקיעתה (שבת קיח:). עם שמש. עם זריחתה (שם). ולפני ירח. קודם אור הירח בעוד השמש לא שקעה (שם).

ליפסק נפשיה. אל יתפלל תפלה קצרה בלשון יחיד אלא בלשון רבים שמתוך כך תפלתו נשמעת: **עד כמה.** זמנה להתפלל: **עד פרסה.** אבל לא לאחר שהלך פרסה. ובה"ג מפרש עד כמה יבקש לילך שיהא צריך להתפלל עד פרסה אפי' אין לו לילך אלא עד פרסה אבל דרך פחות מפרסה אין צריך להתפלל תפלה זו: **רב ששת.** מאור עיניים הוה: **מהיום עוב אל תקרא רע.** הואיל ואני יכול להתפלל מעומד שהרי חבורתי עומדת לא אקרא רע להתפלל מהלך ואע"פ שמותר: **וכי מעי לביתיה בעי מהדר לגלויי.** שהרי לא התפלל כלום מתפלת י"מ: **שאין דעתו מיושבת עליו.** שקשה עליו עכוב הדרך: **לכוין אם הרוחות.** לגד מרן ישראל כדבעינן למימר תל שהכל פונים בו: **אחורי בית הכפורת.** במערב העזרה היו י"ח אמה חצר מכותל בית קדשי הקדשים לכותל מערבי של עזרה והעומד שם מחזיר פניו לבית הכפורת למזרח: **הוו מקדמי.** קודש היום: **בקרון וכספינה.** איכא בעתותא דמיא: **קורא ק"ש.** ימתין עד שיגיע זמן ק"ש ויקרא"נה ואח"כ יתפלל: **תפלה מעומד עדיף.** שיכול לכוין את לבו לפיכך היו מקדימין להתפלל מעומד בביתם שלא יצטרכו להתפלל בדרך במהלך: **בשכבא דרגלא.** שלפני פסח [9] ועצרת וסוכות. ומרימר בעירו ומר זוטרא בעירו היו הדרשנים ושמרית היו העם הולכים לבית המדרש וכשמגיע זמן ק"ש קורין והדרשן דורש והעם נשמטים ומתפללים אים אים לבדו ולכך הם היו מאספין להם י' שחרית קודש שילכו לבית המדרש וקורין ק"ש ומתפללים בסמיכת גאולה לתפלה והדר נפקי לפרקא ודרשי: **ומצלי בהדי לבורא** ל"ג: **רב אשי.** היה רואה שיבה במתא מחסיא ודורש והוא לא היה מתפלל קודם בית המדרש אלא כשמגיע זמן ק"ש לוחש הרבה יחד למתורגמן העומד לפניו ובעוד שהמתורגמן משמיע לרבים הוא קורא את שמע וסומך גאולה לתפלה ומתפלל מיושב שלא היה רואה לאחר שלא להטריח את הצבור לקום מפניו: **בהדי לבורא.** בשעה שהצבור נשמטין ומתפללין. אי נמי בהדי לבורא כמו שהוא יושב בתוך הצבור כלומר שאינו יולא. וכי הוה אתי לביתיה חוזר ומתפלל מעומד לכוין את לבו: **טריחא לי מילתא.** לאחר בית המדרש עד שאתפלל: **ולעביד מר כאבוה דשמואל ולוי.** שמתפללין קודם היום בביתם מעומד ולא תצטרך לב' תפלות ומשום מסמך גאולה לתפלה סיון דמצלו קודם ק"ש לא קפדי: **לא חזינן להו לרבנן קשישי מינן דעבדי הכי.** שיקדימו תפלה לקריאת שמע הלכך כיון דממתין מתפלה עד זמן ק"ש מצוה לסמוך תפלה אחר גאולה לפיכך מתפלל מיושב במקומו ולפי שאין דעתו מיושבת עליו כ"כ צריך לחזור ולהתפלל בביתו: **מתני' אין תפלת המוספין אלא בחבר עיר.** לא תקנוה אלא בצבור. חבר עיר חבורת העיר. אבל לא ליחיד: **משמו.** של רא"ש"ע: **כל מקום כו'.** וגמ' פריך היינו ת"ק אליבא דרא"ש"ע: **גמ' יחיד שלא בחבר עיר.** יחיד הדר בעיר שאין שם עשרה לת"ק אליבא דרבי אלעזר דאמר לא תקנוה אלא בעשרה יחיד זה פטור ולרבי יהודה אין יחיד פטור אלא במקום עשרה ששליח צבור פוטרו: בנהרדעא

לישתף איניש נפשיה בהדי צבורא היכי נימא יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתוליכנו לשלום וכו' אימת מצלי אמר רבי יעקב אמר רב חסדא [8]משעה שמהלך בדרך עד כמה אמר רבי יעקב אמר רב חסדא [9]עד פרסה והיכי מצלי לה רב חסדא אמר מעומד רב ששת אמר [10]אפילו מהלך רב חסדא ורב ששת הוו קאזלי באורחא קם רב חסדא וקא מצלי א"ל רב ששת לשמעיה מאי קא עביד רב חסדא אמר ליה קאי ומצלי א"ל אוקמן נמי לדידי ואצלי [6]מהיות טוב אל תקרא רע. מאי איכא בין הביננו לתפלה קצרה [11]הביננו בעי לצלויי ג' קמייתא וג' בתרייתא וכי מטי לביתיה לא בעי למהדר לצלויי בתפלה קצרה לא בעי לצלויי לא ג' קמייתא ולא ג' בתרייתא וכי מטי לביתיה בעי למהדר לצלויי והלכתא [12]הביננו מעומד תפלה קצרה בין מעומד בין מהלך: היה רוכב על החמור וכו': ת"ר [13]היה רוכב על החמור והגיע זמן תפלה אם יש לו מי שיאחז את חמורו ירד למטה ויתפלל ואם לאו ישב במקומו ויתפלל רבי אומר [14]בין כך ובין כך ישב במקומו ויתפלל לפי שאין דעתו מיושבת עליו אמר רבא ואיתימא רבי יהושע בן לוי הלכה כרבי: [15]ת"ר [16]סומא ומי שאינו יכול לכוין את הרוחות יכוין לבו כנגד אביו שבשמים שנא' [1]והתפללו אל ה' היה [17]עומד בח"ל יכוין את לבו כנגד ארץ ישראל שנא' [2]והתפללו אליך דרך ארצם היה עומד בארץ ישראל יכוין את לבו כנגד ירושלים שנאמר [1]והתפללו אל ה' דרך העיר אשר בחרת היה עומד בירושלים יכוין את לבו כנגד בית המקדש שנאמר [3]והתפללו אל הבית הזה היה עומד בבית המקדש יכוין את לבו כנגד בית קדשי הקדשים שנאמר [4]והתפללו אל המקום הזה היה עומד בבית קדשי הקדשים יכוין את לבו כנגד בית הכפורת [18]היה עומד אחורי בית הכפורת יראה עצמו כאילו לפני הכפורת נמצא עומד במזרח מחזיר פניו למערב

והיכי מצלי לה. אתפלת הדרך קאי ורב ששת אמר אפי' מהלך וקי"ל כרב ששת [8] ומיהו בתוספ' פסק ה"ל יוסף כרב מסדא וכן רב אלפס פי' דרב מסדא עדיפא ליה טפי: **מאי** איכא בין הביננו לתפלה קצרה. מימה לימא דאיכא ביניייהו דתפלה קצרה אינו מתפלל אלא במקום סכנה והביננו מתפלל אפילו שלא במקום סכנה וי"ל דהכי קא בעי מאי ביניייהו כל ג' במקומו תפלה קצרה במקום סכנה והביננו שלא במקום סכנה: **הלכה** כרבי. שלא ירד למטה ואפי' שלא במקום סכנה ואפילו במהלך מתפלל ואינו צריך להחזיר פניו כנגד ירושלים [2]:

היה עומד בח"ל יכוין כנגד ארץ ישראל. ול"ג לבו דאפניו קאי כדקתני סיפא היה עומד במזרח מחזיר פניו למערב:

לתלפיות תל שכל פיות פונים בו. וכהן שמעתתא

ק"ל וכן מסקינן בגמ' יתפור (נ"ב כה:) דקאמר אמון דקיימיתון לצפונא דמ"ל אדרימו ולא כהני אמוראי דלעיל (שם) דפליגי אי הסכינה במזרח או במערב עכשיו אנו במערבה של א"י על כן אנו פונין למזרח:

אבוה דשמואל ולוי הוו מקדמי ומצלו. פירש רש"י קודם עמוד השחר ולא גרלה דאם כן לא היו יוצאין בו בלבד [6] דעדיין אינו יום לכך גרלה כפי' ר"ח דמשעלה עמוד השחר קאמר והוו מקדמי קודם הנץ החמה קאמר ועדיין אינו עיקר זמן תפלה: **מסמך** גאולה לתפלה עדיף. מלהתפלל מעומד ומכי פסקי בה"ג הלכה כר"ש בן אלעזר ומשמע די"ח ברכות מותר להתפלל בדרך במהלך ואין צריך לעמוד ולא"ת ומ"ש מהביננו דמסקינן לעיל דמעומד דוקא וי"ל דשאני הביננו שהיא קצרה ואין כאן בטול דרך כ"כ כמו בי"ח ברכות ועוד פירש הר"ש דהכא כי הדר לביתיה מצלי מעומד כדאמרינן בסמוך רב אשי מצלי בהדי לבורא ביחיד מיושב כדי לקרות ק"ש בשעתה וכי הדר לביתי' מצלי מעומד ור"ח פסק כאביה דשמואל ולוי ומיהו מדקאמר רב אשי לא חזינן לרבנן קשישי דקא עבדי הכי משמע דאין הלכה כמותם: ה"ג

במערב מחזיר פניו למזרח בדרום מחזיר פניו לצפון בצפון מחזיר פניו לדרום נמצאו כל ישראל מכוונין את לבם למקום אחד א"ר אבין ואיתימא ר' אבינא מאי קראה [5]כמגדל דויד צוארך בנוי לתלפיות תל שכל פיות פונים בו: אבוה דשמואל ולוי [6]כי הוו בעו למיפק לאורחא הוו מקדמי ומצלי וכי הוה מטי זמן ק"ש קרו כמאן כי האי תנא דתניא [7]השכים לצאת לדרך מביאין לו שופר ותוקע לולב ומנענע מגילה וקורא בה וכשיגיע זמן ק"ש קורא השכים לישב בקרון או בספינה מתפלל וכשיגיע זמן ק"ש רשב"א אומר בין כך ובין כך קורא ק"ש ומתפלל כדי שיסמוך גאולה לתפלה במאי קמיפלגי 'מר סבר תפלה מעומד עדיף ומר סבר מסמך גאולה לתפלה עדיף מרימר ומר זוטרא הוו מכנפי בי עשרה בשבתא דרגלא ומצלו והדר נפקא לפרקא רב אשי מצלי בהדי צבורא ביחיד מיושב כי הוה אתי לביתיה הדר ומצלי מעומד אמרי ליה רבנן ולעביד מר כמרימר ומר זוטרא אמר להו טריחא לי מלתא ולעביד מר כאבוה דשמואל ולוי אמר להו לא חזינא להו לרבנן קשישי מינן דעבדי הכי: **מתני'** ר' אלעזר בן עזריה אומר אין תפלת המוספין אלא בחבר עיר וחכ"א [9]בחבר עיר ושלא בחבר עיר ר' יהודה אומר משמו כל מקום שיש שם חבר עיר יחיד פטור מתפלת המוספין: **גמ'** ר' יהודה היינו ת"ק איכא ביניייהו יחיד שלא בחבר עיר ת"ק סבר פטור ור' יהודה סבר חייב א"ר הונא בר חיננא אמר ר' חייא בר רב הלכה כר' יהודה שאמר משום ראב"ע א"ל רב חייא בר אבין שפיר קאמרת דאמר שמואל מימי לא מצלינא צלותא דמוספין ביחיד בנהרדעא

תורה אור השלם

1. כִּי יָצָא עָמָּךְ לַמִּלְחָמָה עַל אֹיְבֶיךָ בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר תִּשָּׁלְחֻם וְהִתְפַּלַּלְתָּ אֶל יְיָ דֶּרֶךְ הָעִיר אֲשֶׁר בְּחַרְתָּ בָּהּ וְהַבַּיִת אֲשֶׁר בָּנִיתִי לִשְׁמֶךָ:
2. וְשָׁבוּ אֵלֶיךָ בְּכָל לְבָבָם וּבְכָל נַפְשָׁם בְּאֶרֶץ אֹיְבֵיהֶם אֲשֶׁר שָׁבוּ אֹתָם וְהִתְפַּלְלוּ אֵלֶיךָ דֶּרֶךְ אַרְצָם אֲשֶׁר נָתַתָּה לַאֲבוֹתָם הָעִיר אֲשֶׁר בָּחָרְתָּ בָּהּ וְהַבַּיִת אֲשֶׁר בָּנִיתִי לִשְׁמֶךָ: מלכים א ח מד
3. וְגַם אֶל הַנֵּכְרִי אֲשֶׁר לֹא מֵעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל הוּא וּבָא מֵאֶרֶץ רְחוֹקָה לְמַעַן שִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְיָדְךָ הַחֲזָקָה וּזְרֹעֲךָ הַנְּטוּיָה וּבָאוּ וְהִתְפַّלְלוּ אֶל הַבַּיִת הַזֶּה: דברי הימים ב ו לב
4. בְּהֵעָצֵר שָׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר כִּי יֶחֱטְאוּ לָךְ וְהִתְפַּלְלוּ אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה וְהוֹדוּ אֶת שְׁמֶךָ וּמֵחַטָּאתָם יָשׁוּבוּן כִּי תַעֲנֵם: מלכים א ח לה
5. כְּמִגְדַּל דָּוִיד צַוָּארֵךְ בָּנוּי לְתַלְפִּיּוֹת אֶלֶף הַמֵּגֵן תָּלוּי עָלָיו כֹּל שִׁלְטֵי הַגִּבּוֹרִים: שיר השירים ד ד

הגהות הב"ח

(6) תוס' ד"ה מטוב וכו' לא היו יוצאין בלו בתפלה דיום כיון דעדיין אינו יום:

גליון הש"ס

גמ' היה עומד אחורי בית הכפורת. עי' כרכינו יונה פ"ק דף ו' ע"א ובדף הספר דף ה' ע"כ: רש"י ר"ח בשכבא דרגלא וכו' ועצירת. עי' לעיל י"ז ע"ב ברש"י ד"ה שנמא ותוס' שם ד"ה מני דמני:

מוסף תוספות

א. בתוס' ר"י"ש הוסיף, ואיהו נמי לא עביד עובדא כר"ח אלא משום מהיות טוב וכו' שבלאו הכי היה לו לעמוד להמתין לר"ח. ב. בתוס' ר"י"ש הוסיף. כיון שהולך רכוב על בהמתו שהולך לצרכו. ג. בתוס' ר"י"ש כתב. דאפי' ר' אשי דבסמוך לא פליג עליה אלא לא חזינן לרבנן קשישי הוא דקאמר.

רב ניסים גאון

אבר ליה אוקמן לדידי נמי ואצלי מהיות טוב אל תקרא רע. התם בבבא קמא בפרק מרובה (ד' פא) אמרינן מהלכין בשבילי הרשות שלמה אמרה כדתניא הרי שכלו פירותיו מן השדה ואינו מניח בני אדם ליכנס בתוך שדהו הבריות אומרות עליו מה הנאה יש לו לפלוני ומה הבריות מזיקות אותו עליו הכתוב אומר מהיות טוב אל תקרא רע ומתמהינן מהיות טוב אל תקרא רע קרא הוא ומתרצי' אין כתיב כי האי גוונא (משלי ג) אל תמנע טוב מבעליו:

עין משפט נר מצוה

ס א ב טוש"ע א"ח סי' קי סעיף ז:
סא ג טוש"ע שם סעיף ד:
סב ד ה מיי' פ"ג מהל' תפלה ה"ב (וסע"ד) טוש"ע שם סעיף א ג:
סג ו מיי' פ"ה שם הלכה כ סמג עשין יט טור ושו"ע א"ח סי' נד סעיף ד:
סד ז מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף ג:
סה ח מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף ה:
סו ט י (מיי' פ"ג שם א):
ז) טוש"ע א"ח סי' פט סעיף ח (וסי' נד סעיף ט):
סז כ טוש"ע א"ח סי' רפו סעיף ב:

רבינו חננאל

אימת מצלי אמר רבי יעקב אמר רב חסדא משעה שמהלך בדרך. עד כמה. פי' עד כמה ילך ויתפלל. **אמר רבי יעקב אמר רב חסדא** אפילו אין דעתו לילך עד פרסה, יתפלל תפילת הדרך. וכל שכן יותר. אבל פחות לא. **רבי** אומר בין כך ובין כך ישב במקומו ויתפלל לפי שאין דעתו מיושבת עליו. פי' אם ירד. אבוה דשמואל ולוי כי הוי בעי למיפק לאורחא הוו מקדמי ומצלי. משעלה עמוד השחר דיום הוא, ולא הגיע זמן תפלה עדין, שלא הגיע הנץ החמה, דס"ל דתפלה מעומד כרבנן דרשב"א דבסמוך, אבל מבעוד לילה אין לו להקדים ולהתפלל. ואבוה דשמואל ולוי הוו דעבדי כתנא קמא, וכי הוו בעו למיפק לאורחא, הוו מקדמי ומצלי מעומד קודם שיחזיקו בדרך, ולא הוו קרו קריאת שמע, כי מטי זמן קריאת שמע קרו ק"ש. וקיימא לן כתנא קמא דהא אבוה דשמואל ולוי עבדו כותיה ומעשה רב. ור' שמעון בן אלעזר דאמר מיסמך גאולה לתפלה עדיף, ויתפלל מיושב כדי שיסמוך גאולה לתפלה, יחיד הוא, ולא אשכחן מאן דעבד כותיה. ורב אשי דאמר לא חזינא לרבנן קשישי דעבדי כי הא דאבוה דשמואל ולוי, לא אמר דלית הלכתא כותייהו, אלא לא חזינא מאן דעבד הכי ואתמוהי הוא דאתמיר אנפשיה. **מתני':** ר"א בן עזריה אומר אין תפלת המוספים אלא בחבר עיר. פי' אין תפלת המוספין נוהגת אלא בחבר עיר, אין יחיד רשאי להתפלל תפלת מוספין כל עיקר, שאין תפלת מוספין נוהגת אלא בחבר עיר, בצבור והוא חבר עיר. פי' מקום שמתחברין בני העיר ומתפללין. ר' יהודה אומר משמו כל מקום שיש חבר עיר היחיד פטור מתפלת המוספין. אין שם צבור מתפללין תפלת המוספין, היחיד חייב בתפלת המוספין, וזה פי' יחיד שלא בחבר עיר איכא ביניייהו. וקיימא לן דאפילו יחיד היכא דאיכא חבר עיר חייב בתפלת המוספין, דהא אמר ר' יוחנן אני ראיתי את ר' יגאי דצלי והדר צלי, ואוקימנא דהא צלותא שניה מוסף צלי, ואע"ג דהוה חמן חבר עיר, דאמר חזי מאן דמסהיר עליה, כלומר ר' יוחנן מעיד עליו שנתברר לו שתפלת המוסף התפלל, מפני שבשבתות וימים טובים תפלת שחרית קצרה ותפלת המוספין ארוכה, ובמועד ובראשי חדשים של שחרית ארוכה ושל מוספין קצרה ממנה, ואין אדם כר' יוחנן טועה בכך.